

A legnagyobb dotcom társaságok adóztatása Franciaországban

Bevezetés

A tanulmány *célja* az volt, hogy bemutassam a legnagyobb dotcom társaságok adóztatását Franciaországban, figyelemmel a jelenlegi gyakorlatra és a jövőbeni elképzelésekre. Azonban a szakmai anyagok gyűjtése során elég hamar egyértelművé vált, hogy Franciaországban jelenleg nem megoldott ezen társaságok adóztatása, ahogy a legtöbb európai uniós országban sem. Vannak kísérletek és próbálkozások több-kevesebb sikerrel, de az mára elfogadott nézetté vált, hogy a digitális vállalatok adóztatására hatékony megoldást találni csak tagállami vagy optimális esetben nemzetközi szinten lehet. Így ezek figyelembevételével, elsődlegesen a *jövőbeni megoldási lehetőségekre* fókuszálva építettem fel e rész struktúráját.

Először röviden felvázolom a digitális gazdaság vagy 4.0 ipari forradalom által létrehozott új „adózási” helyzetet, kihívásokat, illetve kérdéseket, amelyekre minél hamarabb érdemi válaszokat kell találni ahhoz, hogy további károk az egyes országok költségvetéseit ne érthessék. Ezt követően betekintést adok az OECD-ben, digitális témakörben folyó szakmai munkába, amelynek az uniós folyamatokra lényegi hatása van. A tanulmány központi fejezetében bemutatom és értékelem a francia elképzeléseket, illetve Emmanuel Macron francia köztársasági elnök által 2017 szeptemberében javasolt uniós megoldást, amely Brüsszelben kiemelt figyelmet kapott. Végül áttekintem és elemzem az EU-ban a digitális kihívásokra készített szakmai anyagokat, jövőbeni terveket. Zárásként pedig röviden értékelem a jelenlegi helyzetet, és kitérek a lehetséges megoldás(ok)ra is.

A tanulmány elkészítése során idegen nyelvű (angol és francia) szakmai cikkekre, OECD-¹ és EU-s dokumentumokra, francia és EU-s szakmai szervezetek (CSOEC,² ETAF³) javaslataira, illetve digitális témakörben szervezett külföldi konferenciákon (London, Berlin, Brüsszel) való személyes részvételem során szerzett ismereteimre alapoztam, mivel ebben a témakörben magyar nyelvű szakirodalom idáig nem született, publikációk is csak egyes részekhez kapcsolódóan jelentek meg, elsődlegesen leíró és nem elemző céllal. Így ennek a munkának elsődleges célja a *hiánypótlás*, amelynek során a rendelkezésemre álló anyagokat, információkat áttekintve és feldolgozva mutatom be és értékelem a jelenlegi helyzetet, elemzem az egyes adózási megoldásokat, és próbálok

¹ Organisation for Economic Co-operation and Development: Gazdasági, Együttműködési és Fejlesztési Szervezet.

² Conseil Supérieur de l'Ordre des Experts-Comptables: Francia Mérlegképes Könyvelők Egyesülete.

³ European Tax Adviser Federation: Európai Adótanácsadók Szövetsége.

olyan szakmai következtetéseket levonni, amelyek a magyar pénzügyi szakemberek számára is hasznos segítséget jelenthetnek a jelen és jövőbeni intézkedések meghozatala során.

Természetesen azt nem szabad elfelejteni – ahogy a Hérakleitosznak tulajdonított idézet szól –, hogy „semmi sem állandó, kivéve maga a változás”. Ez a digitális világ korában különösen igaz, mivel a technológiák, alkalmazások folyamatosan változnak, ezáltal a vállalkozások üzleti modellje is. Így, ami az adózási kihívásokra hatékony megoldást jelent ma, nem biztos, hogy azt jelenti holnap is. Ezért nagyon fontos megérteni, hogy a digitális területtel kapcsolatos *adó jogszabályokat rugalmasan* célszerű megalkotni ahhoz, hogy azok a lehető leghatékonyabban érvényesülhessenek, ezáltal az egyes országok költségvetésébe a megillető adóbevételek befolyhassanak.

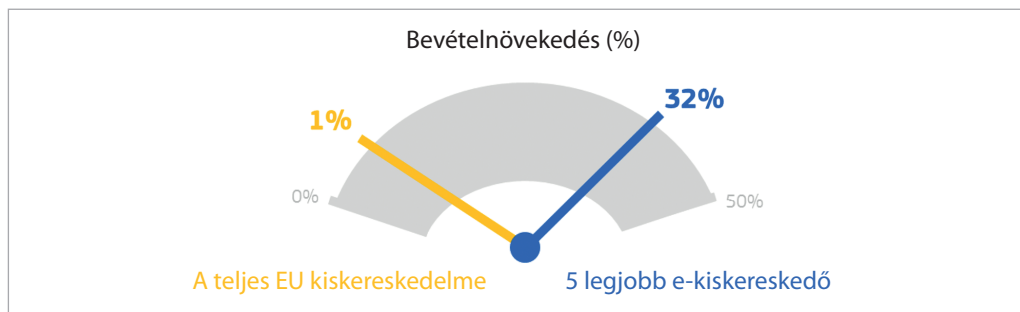
Digitális gazdaság

A digitális gazdaság jellemzői

A digitális gazdaság egy átalakulási folyamat eredménye, amelyet az informatika és kommunikációs technológiák hoztak létre. Ez az eljárásokat, módszereket olcsóbbá, hatékonyabbá és szélesebb körben egységesebbé tette, fejlesztve az üzleti folyamatokat, támogatva a gazdaság minden területén az innovációt. Napjainkban, amikor az úgynevezett *negyedik ipari forradalom* időszakát éljük, a hangsúlyok máshová helyeződtek. Korábban a fókusz a hagyományos területeken, oktatáson, egészségügyön, a vállalatok kormányokkal való együttműködésén, később a piacok és egyének szabadságán volt, míg napjainkban egyre inkább az emberiség jólétének kiteljesítésén, a különbségek megszüntetésén van felhasználva a robotizáció, a 3D-nyomtatás és az információs technológiák adta lehetőségeket.

A digitális változások hatására különböző *üzleti modellek* jelentek meg, beleértve az e-kereskedelem változatait, appáruházakat, online reklámozást, felhőalapú szolgáltatásokat, hálózatos platformszolgáltatásokat, nagy sebességű kereskedelmi formákat és online fizetési szolgáltatásokat. A digitális gazdaság a multinacionális vállalatok világszintű működési üzletpolitikáját is átalakította. *Bevételeik* egyre nagyobb mértékben reklámalapú szolgáltatásokból, digitális tartalmak (e-könyvek, applikációk, játékok, zene), előfizetési alapú szolgáltatások (pénzügyi szolgáltatások, platformhozzáférés, webtámogatás, adattárolás, vírusirtó szoftverek), termékek (virtuális játékok), felhasználói adatok, jogdíjas tartalmak (online újság előfizetés) értékesítéséből és rejtett díjakból (online bankolás) származnak. A kereskedelem mára óriási volumenben és határokon átnyúlóan történik.

A változás mértéke és sebessége monumentális, amelyet a számok tökéletesen alátámasztanak.

1. ábra: Az első öt e-kiskereskedő bevétele 2008 és 2016 között

Forrás: European Commission COM(2017)547 final (2017. szeptember 21.)

A digitális vállalatok piaci részesedése az elmúlt évtizedben meghétszereződött, 2008 és 2016 között az első öt e-kereskedelemmel foglalkozó kiskereskedő bevétele 32%-kal nőtt szemben az európai uniós kiskereskedelmi szektor 1%-os össznövekedésével, ahogy az 1. ábra mutatja. További látványos mutató a technológiai cégek piaci kapitalizációs részesedésének a jelentős emelkedése. 2006-ban még a világ húsz legnagyobb piaci kapitalizációjával rendelkező vállalat között csak egy technológiai cég volt 7%-os részesedéssel, addigra 2017-ben ez már kilenc társaság vonatkozásában 54%-ot⁴ jelentett. Fontos kiemelni, hogy a világ legnagyobb négy digitális vállalatának, az úgynevezett *GAFA-csoport* (Google, Apple, Facebook és Amazon) piaci értéke 2016-ban, 1722 milliárd USA-dollárnak felelt meg, amelyből a Google 377 milliárd dolláros értéke Argentína éves GDP-jével volt egyenlő.⁵ Természetesen az úgynevezett *NATU-csoportot* (Netflix, Airbnb, Tesla, Uber) sem szabad kihagyni, amely szintén jelentős növekedést ért el globális szinten. A digitális gazdaság egyre növekvő térnyerése nem csupán a hagyományos gazdasági, politikai, kormányzati és üzleti modelleket alakítja át, hanem az adó- és vámigazgatásokat is, és jelentős hatással van az emberek, munkavállalók mindennapi szakmai és privát életére is.

A digitális gazdaság adózási kihívásai

Az előbbieket alapján egyértelműen látható, hogy a világ megváltozott, a társaságok új üzleti modelleket hoztak létre, amelyek folyamatosan bővülnek. A korábbi, *hagyományos gazdasági modellből*, amelyben a hangsúly a befektetett tárgyi eszközökön, gépeken, állandó gazdasági letelepedettségen és az alacsonyabb szintű határon átnyúló kereskedelmen volt, áttértünk a digitális „valóságba”, amelyben a vállalatok üzleti tevékenységeiket elektronikusan úgy szervezik, hogy ahhoz minimális vagy szinte semmilyen fizikai jelenlét sem kell az igénybevevők országában. A fókusz az immateriális javakra, védjegyekre, jogdíjakra, (személyes) adatok felhasználására, illetve az intenzív határon átnyúló kereskedelemre helyeződött. Nehéz

⁴ PwC: *Global Top 100 Companies by Market Capitalisation*. IPO Centre, 2018.

⁵ Philippe Arraou: *The Certified Public Accountant and the Digital Economy*. Paris, Ordre des Experts-Comptables, 2016. 29.

jelenleg azt meghatározni, hogy az *érték* hol jön létre, pedig éppen ez az egyik kulcskérdés, amivel mind az OECD, mind az EU foglalkozik, mivel ez képezheti ezen társaságok adóztatásának jogi alapját. Fontos kiemelni azt is, hogy a digitális vállalatok online platformjaikon keresztül rugalmasabban tudnak a fogyasztói igényekre reagálni hagyományos versenytársaikhoz képest, ezzel is olcsóbban tudják szolgáltatásaikat és termékeiket a fogyasztók felé értékesíteni, ami jelentős versenyelőnyhöz és bevételhez juttatja őket.

Azonban az igazi előnyt nem itt, hanem az adózás területén érik el, mégpedig olyan (esetenként agresszív) *adótervezési technikákkal*, amelyek kihasználják az egyes országok adórendszerében lévő különbségeket, ezáltal mesterségesen csökkentik adóköteles jövedelmüket, vagy nyereségüket alacsony adókulcsú országba csoportosítják át, ahol alig vagy szinte semmilyen valós gazdasági tevékenységet nem végeznek. Ennek egyik legtipikusabb példája a dupla ír–holland szendvics (*Double Irish and Dutch Sandwich*) struktúra, amelyet a Google használ az Egyesült Királyságból származó reklámbevételek adóztatására vagy jobban mondva nem adóztatására. Ugyanis a Google az Egyesült Királyságból származó reklámbevételét nem ott adózza le 20%-os társasági adóval hivatkozással arra, hogy telephelye ott nem van, hanem írországi, majd hollandiai leányvállalatain keresztül a Bermudában bejegyzett másik ír cégénél. Ebben az esetben viszont, mivel az adóparadicsomként is ismert Bermudán a nyereségadó mértéke nulla, tényleges adókötelezettsége nem keletkezik. Ez természetesen sem a társadalom, sem a politikai döntéshozók számára már nem elfogadható, mivel alapvető adózási alapelvek, mint az adósemlegesség vagy a méltányos adóztatás elve, sérülnek. Különösen akkor, amikor a GAFA-, NATU-társaságok, illetve a Starbucks is óriási árbevételt generálnak az adott EU-s országokban, mégis alig vagy szinte semmilyen mértékben nem fizetnek ott adót. Igaz ez Magyarországra is, ahol a hirdetési piac jelentős részét a Facebook és a Google fedi le, mégis szinte alig fizetnek a magyar költségvetésbe adót, jöllehet a reklámadótörvény értelmében erre a nettó reklámbevételeik után 7,5%-os mértékben kötelezettek lennének. Sőt a 2017. január 1-jei törvénymódosítás értelmében a reklámot közzétevő külföldi vállalkozásoknak 15 napon belül a NAV-nál regisztráltatniuk kellene magukat, amit úgyszintén elmulasztottak, így részükre egymilliárd forint összegű mulasztási bírságot szabtak ki, amelyet hazánk jelenleg adóügyi együttműködés keretében próbál Írország segítségével behajtani.

A jelenlegi adózási problémakör abból adódik, hogy a digitális gazdaság a jövedelmek nemzetközi adózási alapelveinek egyensúlyát felborította. Idáig a társaságok a kettős adóztatást elkerülő bilaterális egyezményekben meghatározott jövedelmeket a *forrás vagy az illetőség államában* adózták le. A digitális vállalatok esetében viszont az elmúlt években a nyereség adózása fokozatosan az illetőség országának irányába tevődött át, ezáltal semmilyen vagy csak csekély adóztatást biztosítva a forrás országának. Így érthetően a harmadik országokhoz tartozó digitális nagyvállalatok leányvállalataikat olyan EU-s országokban alapították meg, ahol alacsony volt a társasági adó (például Írország vagy Luxemburg), vagy ahol a kormányok jelentős adókedvezményeket (például Luxemburg, Hollandia, Írország vagy Belgium) biztosítottak a részükre. Ez utóbbi esetében úgynevezett *tiltott állami támogatások* tárgykörében folytatott több vizsgálatot (Amazon, Fiat – Luxemburg, Starbucks – Hollandia, Apple – Írország) az Európai Bizottság, amelynek során minden esetben adóvisszafizetési kötelezettséget állapított meg a társaságokra nézve arra hivatko-

zással, hogy kevesebb adót fizettek a vizsgált uniós tagállamban, mint a belföldi vállalatok, ezzel is versenyhátrányt okozva nekik. Az Amazon ügyében például 250 millió euró⁶ állapított meg a Bizottság, míg a Google esetében versenyelőnnyel való visszaélés miatt 2,4 milliárd eurós bírságot szabott ki. A Digital Tax Index által 2017-ben EU-s országok vonatkozásában készített kimutatás szerint a hagyományos nemzetközi vállalatok átlagos adóterhelése 23,2%, míg a digitális vállalatoké B2B- (*business to business*) modell esetében 8,9%, ami egyértelműen mutatja a különbséget, azaz a jelentős versenyhátrányt.

A probléma, amely szerint a digitális vállalatok adókötelezettségüket az előnyösebb adózási kondíciókkal rendelkező illetőség szerinti országban teljesítik a forrás országa helyett, abból ered, hogy jelenleg a digitálisan végzett tevékenységekhez az adott országban nem kell állandó fizikai jelenlét, így az nem keletkeztet *állandó telephelyet*, amely szükséges előfeltétele lenne az adott állam adóztatásának. Így hiába nyújt például egy amerikai cég EU-s igénybevevőknek online platformjáról előfizetési tartalmakat (például zene- vagy videoletöltéseket), vagy értékesít EU-s cégeknek reklámfelületeket, ami mellett célzott adatgyűjtést is végez a közösségi hálóján lévő felhasználókról, nem keletkeztet „adózási jelenlétet”, amely az állandó telephely előfeltétele lenne. Így ahhoz, hogy újra egyensúly jöjjön létre a nemzetközi adózás területén, át kell gondolni az adózási alapelveket, szabályokat és azokat a megváltozott gazdasági környezethez kell igazítani. Természetesen ez nem lesz könnyű, mivel az első kettős adózást elkerülő modellegezményt 1928-ban hozták létre hosszas szakmai és politikai egyeztetések után. A helyzet annyiban nem változott, hogy most is ezekre van szükség. A *politikai elszántság* már a legtöbb országban megvan, tenni és változtatni szeretnének ahhoz, hogy a digitális adózás tekintetében egy fair és méltányos megoldást tudjanak találni. Az, hogy milyen szinten fog ez történni, nem látható most még, de az egyértelműen kijelenthető, hogy a kívánatos megoldás nemzetközi szintű lenne, mivel a digitális gazdaság nem egy földrajzi területre vagy gazdasági csoportra (például az EU-ra) vonatkozik kizárólag, hanem az egész világra, így a megoldás is csak globális lehet, legalábbis hosszú távon. Az, hogy rövid távú megoldásokra szükség van-e, véleményem szerint csak attól függ, hogy nemzetközi szinten elég gyors és hatékony lesz-e a reagálás. Jelenleg azonban, ahogy 2017. december 5-én Brüsszelben a digitális adózás témakörében tartott ETAF-konferencián elhangzott, úgynevezett *szabályozási vákuum* (*legislative vacuum*) állapotában vagyunk, ami lehetőséget ad új adózási alapelvek, definíciók és jogszabályok megalkotására, elfogadására. Az idő viszont sürget, mivel minél tovább marad a digitális társaságok adóztatása megoldatlan, annál nagyobb bevételtől esnek el az adott országok költségvetései. Jelenleg a szakmai munka párhuzamosan folyik az OECD-ben és az EU-ban. A Bizottság több forgatókönyvvel és adózási alternatívával (*quick fixes*) is készül, ha az OECD 2018. márciusra tervezett digitális adózás témakörében készített beszámolójában nem látna biztosítottak a nemzetközi szintű megoldást.

Mielőtt rátérnék az ETAF és CSOEC által javasolt új adózási elvekre, érdemes rövid kitekintést tenni, hogy ebben az átmeneti időszakban milyen egyéni megoldással pró-

⁶ Rochelle Toplensky: Luxembourg Appeals Against EU Decision on Amazon Back Taxes. *Ft.com*, 2017. december 15.

bálcokzott néhány EU-s és harmadik ország a digitális vállalatok megadóztatására, mivel ezek az EU-s és OECD-javaslatok kidolgozása során hasznosak lehetnek. Megállapítható, hogy az országok 2013-tól kezdtek el igazán intenzíven a digitális társaságok adóztatásának lehetőségeivel foglalkozni. Alapvetően két megoldás látható: *különadót* vezettek be, vagy a *jövedelemadó-rendszeren belül* próbálják adóztatni őket. Az első csoportba például az Egyesült Királyság, Ausztrália és India, míg a másikba Törökország és Olaszország tartozik. A *különadó* alkalmazásának nagy előnye, hogy könnyen kalkulálható, ellenőrizhető, és mivel magasabb mértékű a belföldi adónál, a külföldi vállalkozásokat az adott országban gazdasági célú letelepedésre ösztönzi, amellyel adóterhelésüket csökkenthetik. Másfelől, mivel nem jövedelemtípusú adóról van szó, könnyen kettős adóztatáshoz vezethet, mivel a vállalat a különadó illetősége szerinti ország adókötelezettségébe beszámítani nem tudja. Van, ahol a különadó a külföldi vállalat minden belföldi gazdasági tevékenységére, máshol ez csak meghatározott ügylettípusokra vonatkozik. Az Egyesült Királyságban 2015 áprilisában bevezetett *DPT (diverted profit tax)*, azaz eltérített profitadó egyértelműen szankciós jelleggel jött létre, alapvetően a multinacionális vállalatok agresszív adótervezési magatartásának kiküszöbölésére. A külföldi társaságoknak a belföldi 20%-os társasági adó helyett 25%-os mértékű adót kell fizetniük. Az adót, amelyet Google-adónak is hívnak, a HMRC⁷ veti ki a vállalkozások bejelentése alapján, amelynek elmulasztása jelentős mulasztási bírságot von maga után. Ennek mintájára 2017. július 1-jétől Ausztrália is bevezette a DPT-t 40%-os adókulccsal, de csak az úgynevezett SGE-k (*significant global entity*), vagyis azon vállalkozások esetében, ahol az anyavállalat éves összesített jövedelme az 1 milliárd ausztrál dollárt meghaladja. Ezzel szemben India 2016-ban úgynevezett *kiegyenlítési díjat (equalisation levy)* vezetett be 6%-os mértékkel az online reklámszolgáltatásokra és más kapcsolódó szolgáltatásokra, amennyiben az ellenérték egy meghatározott összeget meghalad. Ennek az érdekessége az, hogy a díjat a megrendelő vonja le a forrásadóhoz hasonlóan, és fizeti meg az ellenérték átutalásakor. Ezt a díjat azonban nemcsak a nyereséges vállalkozásoknak kell fizetniük. *Jövedelemtípusú adóztatás* koncepciója Törökország és Olaszország esetében figyelhető meg. Előbbi esetében az online reklámszolgáltatókat és közösségi hálókat szeretnék adóztatás alá vonni a török társaságiadó-törvénybe foglalt új fogalmak, mint elektronikus adófizető és elektronikus üzletvezetés helye bevezetésével. Olaszország elképzelése már jövőbe mutatónak nevezhető, mivel az e-kereskedelmi szolgáltatóknak hat hónapos online tevékenysége és egy éven belüli 5 millió eurós forgalma felett úgynevezett *virtuális állandó telephelye* keletkezne náluk. Az adó levonását és adóhatóság részére történő utalását bankok bevonásával végeznék B2B és B2C⁸ tranzakciók esetében. Ennek a módszernek a nagy előnye az illetőség szerinti országban való beszámítás lehetősége, nagy hátránya, hogy jelenleg ez csak olyan országok esetében alkalmazható, amelyekkel nincsen kettős adózást elkerülő egyezményük, mivel a hatályos rendelkezések ezt a fogalmat (még) nem ismerik el.

⁷ Her Majesty's Revenue and Customs: brit adó- és vámhivatal.

⁸ B2B: business-to-business, B2C: business-to-consumer.

Az ETAF és CSOEC javaslata a területiség elvének felülvizsgálatára

2016. szeptember 28–30-a között Brüsszelben megrendezték a CSOEC 71. kongresszusát, amelynek fókuszában a digitalizáció és a BEPS⁹ aktuális kérdései szerepeltek. A téma iránti érdeklődést mutatja, hogy a konferencián négy kontinensről, 54 országból, 5000 pénzügyi szakember, valamint 40 külföldi szakmai szervezet, egyesület elnöke vett részt. Az előadók között az OECD adópolitikai igazgatója, Pascal Saint-Amans, az Európai Bizottság adó- és vámügyi biztosa, Pierre Moscovici és Sylvie Goulard EP-képviselő is szerepelt, aki később a Macron-kormány hadügyminisztere is lett. A rendezvény plenáris ülésén mutatták be a CSOEC és ETAF által adózásról készített fehér kiadványt (*White Paper on Taxation*), amelynek a digitális adózási alapelvekkel kapcsolatos részét mutatom be röviden, mivel ez a francia és az uniós szakmai javaslatokat foglalja össze, és úgy vélem, alapvetően új és friss gondolatokat tartalmaz.

Ahogy arra már korábban utaltam, a digitális gazdaság új helyzetet teremtett a nemzetközi kereskedelemben. Ma már nem a hagyományos módon történik a termékértékesítés, sem a szolgáltatásnyújtás. A nemzetközi adózásban használt területiség elve már idejétmúlt, az állandó telephely fogalmát pedig nem gondolták újra a digitális tevékenységek tekintetében. Ennek köszönhetően a nagyobb külföldi vállalatok ma nem fizetnek adót a forrásországban, ahol a fogyasztás történik, helyette viszont illetőségüket a legelőnyösebb adózású országokba helyezik.

Ebből a helyzetből kiindulva a CSOEC azt vizsgálta meg, hogyan lehet az értékteremtést és az adóztatásra jogosult országot összekapcsolni, mivel az adót abban az országban kellene megfizetni, ahol az értéket előállítják. Álláspontjuk szerint a kettős adóztatást elkerülő adóegyezmények alapját adó illetőség és forrásország rendezőelvek helyett digitális tevékenységek esetében új elveket kellene alapul venni, mégpedig a *termelés (gyártás) és fogyasztás országának elvét*. Így alapesetben a digitális társaságoknak az adót a fogyasztási országban kellene megfizetniük az ott realizált árbevételük után, figyelemmel a tevékenységük jellegére és volumenére. A digitális tevékenységek jellegének és nagyságának függvényében beszélhetnénk termelési vagy fogyasztási ország kizárólagos adóztatási jogáról, vagy amikor a megosztás nem lehetséges, osztott adózásról. A tevékenység jellege tekintetében a megosztás alapja lehetne, hogy digitális úton történő termékértékesítésről vagy szolgáltatásnyújtásról van-e szó. A nagyságrend pontos megállapítása céljából több tényezőt is figyelembe kellene venni ahhoz, hogy megállapítható legyen, melyik országot illeti meg az adóztatás joga.

Digitális szolgáltatásnyújtás esetében vizsgálni lehetne a felhasználók által használt adatok nagyságát, továbbított és letöltött megabyte-ok, illetve a fogyasztók által lebonyolított tranzakciók, illetve klikkelések számát. Így amennyiben ezek egy meghatározott küszöbértéket (hasonlóan a forgalmi adónál a távértékesítésnél használt 35 ezer eurós értékhez) átlépnek, az adóztatás joga a fogyasztási országot illetné meg. A digitális úton történő termékértékesítéseknél vizsgálni lehetne a fogyasztási országban lévő vásárlóktól beszerzett adatok nagyságát, a fogyasztási ország nyelvén lévő weboldal meglétét, vevőket

⁹ Base erosion & profit shifting, azaz adóalap-erózió és nyereségátcsoportosítás.

megcélzó banner reklámok megvásárlását, illetve a fogyasztási országban lévő vásárlókkal lebonyolított forgalom nagyságát. A javaslat értelmében a jogi háttérrel változatlanul a nemzetközi adómegállapodások adnák. A társaságok az adót forrásadó formájában fizetnék közreműködő pénzintézetek, közvetítők (például PayPal) beiktatásával, amelyeknek a digitális tevékenységet végző cégekkel együttes és egyetemleges felelősségük lenne.

Az adóelszámolás attól függne, hogy a digitális vállalatnak osztott adózása vagy a fogyasztási országban kizárólagos adózási kötelezettsége keletkezne. *Osztott adózás* esetében a forrásadót a fogyasztási országban rendezné a külföldi társaság azzal, hogy a székhely szerinti országban a megfizetett adót beszámíthatná adókötelezettségeinek teljesítése során. Azonban tisztázni kellene, hogy a megfizetett forrásadó visszatéríthető lenne-e a székhely országában, amikor az az adókötelezettségeit meghaladja. *Fogyasztási országban történő kizárólagos adóztatás* esetében a forrásadó adóelőlegként funkcionálna, amelyet a külföldi társaság később a fogyasztás országában benyújtott adóbevallásában számolna el a tényleges digitális tevékenységet terhelő adókötelezettségeinek figyelembevételével. Ezáltal a külföldi cégeknek érdekük lenne a fogyasztási országban bevallást benyújtaniuk, mert így lehetőségük lenne esetleges adó-visszaigénylésre.

Véleményem szerint a kettős adóztatást elkerülő egyezmények hagyományos területiséglvének a digitális világ megváltozott rendjéhez való igazításának javaslata igazán előremutató, mivel ennek segítségével *új nemzetközi adózási egyensúlyt* lehetne elérni, amelyről jelenleg sajnos nem beszélhetünk. Természetesen az alapelvek újrafogalmazása számos gyakorlati kérdést vet fel, mint például az adóalap pontos meghatározását, az adó megfizetésének módját, határidejét, az adóelszámolás technikáját, az adóbevallás módját vagy akár a felelősségi szabályokat, vitarendezési módokat. Jelenleg mintegy háromezer kétoldalú adózást elkerülő megállapodás van érvényben a világon, amelyek egyértelműen szabályozzák, hogy az egyes jövedelemtípusok után kinek és hol kell adóznia. A digitális tevékenységeket azonban a modellegyezmény sem külön, sem az állandó telephely fogalmánál és annak kommentárjánál nem nevesíti. Így, amennyiben az egyes országok a digitális tevékenységeket szeretnék adóztatni, úgy a közöttük lévő egyezményeket kellene bilaterális alapon módosítaniuk, ami nem lenne könnyű feladat, mivel ez nem csupán gazdasági kérdés. Egyoldalú (tag)állami intézkedések lehetnek ugyan rövid távon eredményesek az ország gazdasági erejétől függően, de hosszú távú eredményeket véleményem szerint ritkán érhetnek el, mivel a nagy multinacionális vállalatok gyorsan és rugalmasan tudnak a változásokra reagálni. Így könnyen előfordulhat az is, hogy egy ország önálló intézkedésével még a saját versenyképességét is ronthatja.

Összességében kijelenthető, hogy valós érdemi változást nem (tag)állami, hanem nemzetközi szinten lehetne elérni, ezért is fontos a napjainkban az OECD bizottságaiban folyó szakmai munka, amely talán a megoldást hozhatja. Tekintsük is át röviden, hogy milyen tervek, elképzelések készültek idáig az OECD-ben ebben a témakörben, és mi várható a jövőre nézve!

OECD, a digitális gazdaság kihívásai

A 35 tagú OECD digitális témakörben az első jelentős intézkedését 2013. szeptember 5-én hozta meg Szentpéterváron azzal, hogy a G20-szal együtt az úgynevezett *BEPS-akció-*

tervet elfogadta. Alapvető prioritásként fogalmazták meg olyan szabályok megalkotását, amelyek biztosítják, hogy minden adóalany, így a digitális nagyvállalatok is méltányos adórészesedésüket az őket megillető országoknak megfizessék. Az akcióterv, amely a szervezet 2013. februári beszámolóján alapult, 15 pontból álló célkitűzést fogalmazott meg a transzferárazás témakörétől kezdve a káros adótervezési rezsimek feltérképezésén, ellenőrzött külföldi társaságok kérdéskörén át egészen a digitális gazdaság kihívásáig.

A digitális gazdaság témakörét kiemelten kezeli az OECD, amit egyértelműen alátámaszt, hogy ezt jelölte meg *első akciótervének*, amellyel kapcsolatban 2015. október 5-én közzétette 283 oldalas angol nyelvű *Action 1 – Addressing the tax challenges of the digital economy* című végső jelentését. Ebben rámutatott, hogy a jelenlegi nemzetközi adózási szabályok már nem hatékonyak a digitális gazdaság korában, a korábbi forrás-illetőség szabályrendszer egyensúlya megbomlott, ezáltal a szabályokat újra kell gondolni. Ennek során a döntéshozóknak, jogszabályalkotóknak olyan intézkedéseket kell hozniuk, amelyek a gazdasági életben a bizalmat és biztonságot visszaállítják. Továbbá a társaságoknak abban az országban kell a nyereségük után adózniuk, ahol a gazdasági tevékenységüket végzik, és ahol az érték teremődik. A tanulmányban kiemelték azt is, hogy a jövedelem- és fogyasztási adókat úgy kell átalakítani, hogy a gazdasági növekedést, befektetéseket elősegítsék, míg a multik és kkv-szektor közötti egyenlőtlenségeket csökkentsék, ezáltal a gazdasági szereplők közötti egyenlő feltételeket megteremtsék. A jelentésben a TFDE¹⁰ az 1998-as ottawai elektronikus kereskedelemről szóló konferencián meghatározott adózási alapelveket, mint a semlegességet, hatékonyságot, egyszerűséget, méltányosságot és rugalmasságot, amikor az új adózási elveken, szabályokon dolgozott. Az utóbbi elv, a *rugalmasság elve* azért is olyan fontos, mert olyan adóztatási megoldást célszerű találni, amely a technológiai és a kereskedelmi fejlődéssel lépést tud tartani.

A 2015. évi jelentés külön foglalkozik az *állandó telephely* kérdéskörével is, amely a digitális világban már más tartalmat előfeltételez, mint a termelővállalatok korában. Akkor a társaságok fizikailag is jelen voltak a másik országban, ma ez már az elektronikus kereskedelem korában nem szükséges. A hatályos OECD-modellegyezmény kommentárjának 5. cikkéhez fűzött magyarázata szerint ugyan egy társaság készülékei, például szerverek, állandó telephelyet hozhatnak létre, azonban a szoftverek, adatok nem. Így jelenleg nincsen jogi alapja a tényleges felhasználás országában való adóztatásnak. Éppen ezért az OECD munkacsoportja több lehetőséget is felvázolt arra vonatkozóan, hogy a digitális kereskedelmet folytató vállalkozások az úgynevezett piac országában adóztathatók legyenek.

Először is felmerült a telephely fogalmának újradefiniálása, amely szerint, ha különböző (például gazdasági, technikai, egyéb) faktorok alapján egy külföldi elektronikus tevékenységet végző cégnek *jelentős digitális jelenléte* keletkezne egy adott országban, az úgynevezett *virtuális telephelyet* eredményezne a számára ott. Ez kötelező regisztrálással járna, adóját pedig az elképzelések szerint digitális tevékenységeiből származó bevételei után fizetné. A munkacsoport több gyakorlati kérdést is vizsgál még, mint például a bevételi értékhatár feletti adóztatást, a digitális ügyletek meghatározását vagy az adó beszedésének módját. Itt megjegyezném, hogy a munkacsoport a *forgalmi adók*

¹⁰ Task force on the digital economy.

fogyasztás országában való adóztatásának szabályrendszerét is vizsgálta, mivel a digitális szolgáltatások és vásárolt termékek a fogyasztókhoz kapcsolhatók, ezáltal logikusan merül fel a kapcsolódás az elektronikus tevékenységet végző cégek és a fogyasztók között.

Másik elképzelés szerint a társaságoknak *meghatározott digitális tevékenységeik után forrásadót* kellene az érintett országokban fizetniük. Ehhez természetesen pontosan meg kellene határozni az ügyletek körét a félreértés és a viták elkerülése céljából. Jóllehet a meghatározást a technológiai változásokra is tekintettel kellene elvégezni, nehogy az érintett kört később folyamatosan módosítani kelljen. Itt is tisztázásra vár még a beszédés módja, illetve különösen B2C-ügyletek esetében a pénzügyi közvetítők bevonásának lehetősége.

Végül az úgynevezett *kiegyenlítési díj (equalisation levy)* megoldást emelném ki, amely egyenlő elbánást biztosítana a külföldi és belföldi elektronikus tevékenységet végző társaságok között. A vállalatoknak jelentős gazdasági jelenlét esetében kellene a piac országában regisztráltatniuk magukat, vagy helyi közvetítők bevonásával ez elkerülhető lenne. A díjat árbevételük alapján, minden digitális tranzakciójuk után fizetnék meg. Jelenleg ennek a kiszámítása okoz nehézséget, mivel a mérés alapját nem könnyű megtalálni. Ötleként felmerült már a MAU (*monthly active users*), azaz a havi aktív felhasználók száma indikátor vagy a begyűjtött adatok volumene. Ennek a megoldásnak viszont az egyik gyenge pontja a díj beszámíthatóságának a kérdése a székhely szerinti ország adókötelezettségébe. Ugyanis ha ezt a díjat a kettős adózást elkerülő egyezmények nem tartalmazzák, a cégek a beszámíthatóságot érvényesíteni nem tudnák. Így ennek alkalmazása csak akkor jöhetne szóba, ha az érintett társaságok nem, vagy csak kevés adót fizetnének az érintett ország költségvetésébe.

Ahhoz, hogy az OECD a digitális adózás tekintetében a legjobb megoldást megtalálja, 2017. október 13-ig észrevételeket várt a fenti jelentéssel kapcsolatban a lakosság, a vállalatok, az egyetemek és a szakmai egyesületek részéről. Ezek feldolgozása most folyamatban van, de legkésőbb 2018 márciusáig közléstízi jelentését, amely tartalmazni fogja szakmai álláspontját, javaslatait. Ezt a riportot az Európai Unió Bizottsága és a Miniszterek Tanácsa is már nagyon várja, mivel ettől teszik függővé további lépéseiket. Itt megjegyezném, hogy az OECD 35 tagjából 22 uniós tagállam.

Franciaország

A kezdetek

2013-ban Pierre Collin és Nicolas Collin egy tanulmányt készített a digitális vállalatok jövedelmének megadóztatására. A francia kormány áttekintette és közzétette ugyan, de jogszabályba a mai napig nem foglalta. A szakmai anyag új telephely-koncepciót kívánt bevezetni, amely szerint egy cégnek akkor is telephelye keletkezne, ha belföldi személyes adatokat gyűjtene. Álláspontjuk szerint azzal, hogy a digitális vállalatok az internethasználók magatartását nyomon követik, elemzik, személyes adataikat tárolják, nyereségre tehetnek szert ellenszolgáltatás nélkül. Az elképzelés szerint ezek a társaságok nem a jövedelmük alapján adóznának, hanem közvetetten, mivel a jövedelem megszerzéséhez felhasznált adatokat

vennék az adó alapjául, amelyre a felhasználók száma alapján vetnék ki a díjat. Ez viszonylag könnyen kalkulálható és ellenőrizhető lenne, azonban hátrányosan érintené a kisebb árbevételű társaságokat, így a startupokat is, mivel veszteség esetén is adót kellene fizetniük.

Franciaországban végül nem vezettek be úgynevezett digitális adót, de ez nem jelenti azt, hogy a szakma nem készített volna számos megoldási javaslatot a nagy külföldi társaságok adóztatására vonatkozóan. Sőt élvorsora lett az európai uniós kezdeményezésnek, hogy olyan közös adózási megoldást találjanak, amellyel hatékonyan tudják biztosítani a milliárdos árbevételű elektronikus kereskedelmi tevékenységet végző társaságok adóztatását, ezzel is garantálva az adózási egyenlőtlenségek átfogó felszámolását. Mielőtt azonban bemutatnám a szakmai elképzeléseket, tekintsük át, mi vezetett odáig, hogy Emmanuel Macron francia államfő 2017. szeptember 29-én Tallinnban, az Európai Tanács ülésén a digitális adózás témakörében jövőbeni elképzeléseit bemutassa!

Emmanuel Macron, korábbi (2014–2016 közötti) gazdasági, ipari és digitális ügyekért felelős miniszter, kezdetektől fogva támogatta a francia szakma digitális átalakítását, a kkv-k digitalizációját, szakmai képzését, a közigazgatás és az egészségügy minél szélesebb körű online működtetését, startupok fejlesztését, amelyre 5 milliárd eurós alapot hozott létre, de mindennekfelett a hangsúlyt az adatvédelemre és az adózási kérdésekre helyezte. Célul tűzte ki a nagy óriás digitális vállalatok arányos megadóztatását és a kétoldalú adóoptimalizálási céllal létrejött megállapodások elleni harcot. 2017. szeptember 26-án a Sorbonne Egyetemen, a szuverén, egyesült és demokratikus Európáról tartott beszédében kiemelte, hogy a digitális átalakulásban Európának egyensúlyt és bizalmat kell biztosítania, különösen azzal, hogy adórendszerét átgondolja, és a legnagyobb platformokat szabályozza. 2017. évi tavaszi választási programjában szintén kiemelt helyett foglaltak el a digitális kérdések, egyben itt jelent meg talán először az online szolgáltatók árbevétel-alapú adóztatásának konkrét gondolata, amelyet ekkor még jövőbeni francia és nem közös uniós megoldásnak tartott(ak).

Franciaország költségvetése az elmúlt években komoly bevételektől esett el azért, hogy a nagy technológiai cégek, élükön a Google, nem fizettek társasági adót. Az Airbnb is kevesebb, mint 100 ezer eurót fizetett 2016-ban.¹¹ Ez természetesen más EU-s országokat, így Olaszországot, az Egyesült Királyságot vagy Magyarországot is érintette, és érinti jelenleg is. Párizs bírósági úton szeretett volna 2005–2010. év vonatkozásában a Google-lal szembeni adóigényeinek érvényt szerezni. Az összeg nem volt csekély, mivel 1,3 milliárd USA-dollárról volt szó, jöllehet az elmúlt évek költségvetési károkozásai ennél nagyobbak voltak. Az elutasító bírósági ítélet 2017. július 12-én született, amelynek értelmében a Google írországi leányvállalatának franciaországi tevékenysége nem keletkeztetett állandó telephelyet annak ellenére, hogy 700 embert foglalkoztattak ott. A hivatkozási alap szerint a Google France-nak nem volt elég autonómiája a dublini központtól, mivel a helyi megrendeléseket Párizssal szemben nekik kellett jóváhagyniuk. A probléma forrása itt is abban állt, hogy a legtöbb digitális tevékenységhez nem szükséges a fizikai jelenlét, így ezen cégek adóalapjukat abba az országba viszik, ahol a legelőnyösebb az adózási környezet számukra.

¹¹ France Drives EU Tax Blitz on Revenues of US Tech Giants. *Financial Times*, 2017. szeptember 8.

Természetesen azért vannak kisebb-nagyobb eredmények, mint például az Egyesült Királyság esetében, ahol a Google HMRC-vel kötött 2016. január 26-i megállapodása alapján 130 millió angol fontot fizet a brit költségvetésbe 2005-ig visszamenőlegesen. Egyes szakértők szerint viszont ez az összeg elenyésző ahhoz képest, amit a Google-nak fizetnie kellene, mivel csupán az elmúlt hat évben 6 milliárd angol fontnak megfelelő profitot realizált ott, mégis kb. 3%-nak megfelelő társasági adót fizet, ami egyértelműen nem hasonlítható össze a belföldi székhelyű vállalkozások adóterhelésével. Gazdasági jelenléte viszont vitathatatlan a mára közel 5000 főre emelkedett alkalmazotti létszámával és 1 milliárd angol font értékű ingatlanbérletével. Érezhető viszont a változás a Google menedzsmenti szintjén, mivel a céges kommunikációjuk szerint a jövőben jobban kívánnak a brit megváltozott társaságiadó-szabályoknak megfelelni. Idáig a nyereségük után kellett adót fizetniük, most már a DPT 2015 márciusától való bevezetése óta a forgalmuk után. Ez pedig egyértelműen új helyzetet teremt, de nemcsak nekik, hanem a többi digitális kereskedelemmel foglalkozó társaságnak, így akár az Apple-nek is, amely szintén alacsony mértékben járult idáig a közös kiadásokhoz. 2014-ben például a 19 milliárdos szigetországi nyereségükhöz képest csak 11,8 millió angol font adót fizettek. Franciaországgal ellentétben Olaszországnak is sikerült 2017 májusában a Google-lal adóvisszafizetésre vonatkozó megállapodást kötnie 306 millió euró összegben. Megjegyzem, ezek az önálló sikerek csak esetiek lehetnek, ha érdemi adózással kapcsolatos jogszabály-változtatásokra rövid időn belül nem kerül sor. Így térjünk is vissza a francia elképzelésekre, amelyek középpontjában az EU-s megoldás áll, mivel szerintük az önálló tagállami lépések önmagukban már nem elégségesek.

A politikai nyilatkozat

Emmanuel Macron pénzügyminisztere, Bruno Le Maire egyik beszédében az mondta, hogy az internetóriásokat szívesen fogadják Európában, de az nem fair, hogy csak alig, vagy szinte egyáltalán nem fizetnek adót, így új ötleteket kell megvizsgálni ahhoz, hogy igazságos adóztatást lehessen biztosítani. A javaslat megfogalmazásakor abból indultak ki, hogy a jelenlegi nyereségalapú adóztatás helyett valami más megoldást kell találni a digitális társaságok adóztatására, mert az adóalap-korrekciós tételeknek és alacsony társaságiadó-kulcsú országoknak köszönhetően az adókötelezettségeiket minimálisra vagy akár nullára is csökkenthetik. Ez pedig egyértelműen elkerülendő, különösen akkor, amikor tevékenységüket az adott országban végzik, mégis a közterhekhez alig járulnak hozzá. Ezek figyelembevételével a francia javaslat egy úgynevezett *kiegyenlítő adó (equalisation tax)* bevezetését indítványozza európai uniós szinten. Ennek nyomatékossítására 2017. szeptember 11-én politikai nyilatkozatot fogadott el négy uniós tagállam, Franciaország, Németország, Olaszország és Spanyolország pénzügyminisztere.

A nyilatkozat alapvető célja az volt, hogy politikai súlyt adjanak annak, hogy a legnagyobb és alapító tagországok elkötelezték a digitális társaságok megfelelő adóztatása iránt, és nem fogadják már többé el azt, hogy azok ne járuljanak hozzá az egyes országok költségvetéseinek kiadásaihoz. A javaslattal természetesen nem kívánnak

beleavatkozni a folyamatban lévő EU-s és OECD-s szakmai munkákba, jogalkotásba, hanem azokat támogatják, és javasolják, hogy minél hamarabb találjanak megoldást. Így arra kéri az Európai Bizottságot, hogy tekintse át az árbevétel-alapú kiegyenlítési adó gyakorlati megvalósíthatóságának lehetőségét, amelynek alapvető célja a fent nevezett társaságok megfelelő adóztatása. A négy pénzügyminiszter szerint az OECD-s és EU-s szakmai munka párhuzamosan és kiegészítően kell hogy folyjon, de várják az OECD/G20 2018 áprilisára tervezett beszámolóját a jövőbeni intézkedéseik miatt. A 2017. második felében tett EU-s vezetői nyilatkozatokból, így Pierre Moscovici, az ETAF 2017. decemberi konferenciáján tett nyilatkozatából is egyértelműen látható, hogy amennyiben nem találják az OECD digitális társaságok adóztatására vonatkozó javaslatait elég hatékonynak, úgy az EU rövid távú intézkedéseket fog bevezetni, amelyekre a későbbiekben kitérek. A politikai nyilatkozatot később hat másik uniós ország, Ausztria, Bulgária, Görögország, Portugália, Románia és Szlovénia, továbbá tíz további uniós ország is támogatta. A javaslatot Luxemburg, Írország, Svédország, Ciprus és az Egyesült Királyság egyértelműen elutasította, ami véleményem szerint nem meglepő, mivel az érintett társaságok éppen ezekben az országokban hozták létre leányvállalataikat az alacsony társaságiadó-kulcs miatt, vagy kötöttek velük előnyös adóügyi megállapodásokat. Álláspontjuk szerint a megoldást az uniós szabályozással szemben az OECD biztosíthatja. Xavier Bettel luxemburgi miniszterelnök úgy fogalmazott a 2017. október 20-i brüsszeli EU-s találkozón, hogy nemzetközi megközelítés szükséges, és egy úgynevezett egységes globális játékeret kell biztosítani a vállalkozások számára. Az ír miniszterelnök, Leo Varadkar szerint, ha Európa a világ digitális vezetője szeretne lenni, akkor a megoldás nem a több adó és szabályozás, hanem éppen ennek az ellentettje lenne. A francia javaslatot később a francia államfő a Miniszterek Tanácsa 2017. szeptember 29-i Tallinnban megrendezett ülésén mutatta be, kezdetét véve ezzel a közös szakmai gondolkodásnak. Az látható, hogy a francia elképzelés ugyan egyöntetű támogatást nem kapott, de a legnagyobb uniós partnerországok egyértelműen felsorakoztak mögé. Természetesen az EU jogszabály-előkészítői tudják, hogy adózásban olyan javaslatokat célszerű készíteni, amelyek nem csupán a többségnek, hanem mindenkinek elfogadhatók lehetnek tekintve, hogy jelenleg adózási kérdésekben egyhangú döntéshozatali mechanizmus van érvényben. Elképzelhető, hogy ez később némileg módosul, gondolok itt elsődlegesen Jean-Claude Juncker, az Európai Bizottság elnökének, „államok uniójának” 2017. szeptemberi beszédére.¹² Itt merült fel ugyanis adóügyekben a minősített szavazás gondolata. Megjegyzem, Franciaországnak volt már olyan javaslata, gondolok itt a pénzügyi tranzakciós adóra (FTT, *financial transaction tax*), amelyet sokan támogattak, de néhányan alapvetően elutasítottak, ami által nem született közös döntés, de úgynevezett megerősített együttműködés formában való alkalmazásának lehetőségét tovább vizsgálják a mai napig. Ezek után térjünk át a francia (adó- és könyvelői) szakmai javaslatokra, amelyek hatással lehetnek az Európai Bizottság javaslat-előkészítésére.

¹² Európai Bizottság: *Jean-Claude Juncker: Az Unió helyzete 2017.* 2017.

A CSOEC digitális adózási javaslatai

A francia könyvelői és adózási szakma fontosnak tartotta elképzeléseit vázolni a digitális adózás kapcsán, mivel tagjainak meghatározó arányát a mikro, kis- és középvállalati szektor adja. A digitális átállásban fontos a kkv-k szakmai segítése és versenyképességük erősítése azáltal is, hogy csökkentik a globális vállalatok, csoportok mesterségesen kialakított adóelőnyét. A CSOEC szerint mind a vállalatoknak, mind az államoknak egyértelmű, kiszámítható és pontos szabályokra van szüksége ahhoz, hogy jövőbeni nemzetközi pénzügyi botrányok (például Panama, Paradise papers) elkerülhetők legyenek. Álláspontja szerint a régi területiség elve, a fizikai helyhez kötöttség már nem alkalmazható a mai virtuális világban, új szabályok és rendező elvek kellenek. Ennek figyelembevételével *három módszert* vázolt fel szem előtt tartva azt, hogy a társaságok az adót ott fizessék, ahol az értéket létrehozzák.

Küszöbérték feletti adóztatás

A javaslat hátterét az általános forgalmi adózásban (franciául TVA, *la taxe sur la valeur ajoutée*) használt távértékesítés szabálya adta, amely szerint, ha egy tagállami elektronikus úton terméket értékesítő adóalany forgalmi volumene egy meghatározott értéket meghalad, például 35 ezer eurót, úgy a másik tagállamban nyilvántartásba kell vetetnie magát, és az adót ott kell bevallania, pénzügyileg rendeznie. Ennek a mintájára, amennyiben egy ország vállalatának digitális tevékenységből származó árbevétele egy megállapított küszöbértéket a fogyasztás országában meghaladna, úgy meghatározott adókulccsal, például 4%-kal forrásadót kellene ott fizetnie. A módszer előnye az egyszerűség, hátránya viszont, hogy biztosítani kellene a székhely szerinti országban a beszámítás lehetőségét, amely jelenleg a nemzetközi egyezményekben nem biztosított.

Digitális állandó telephely

Az elképzelés szerint, amennyiben az állandó telephely alapján adóztatnák a jövőben a digitális tevékenységet végző vállalatokat, úgy létre kellene hozni a digitális állandó telephely fogalmát. Ennek a kritériumait mérhetően, ellenőrizhetően és objektíven kellene megállapítani. Ilyen lehetne például a fogyasztási országban *letöltött byte-ok száma*, amely ha egy meghatározott volument meghaladna, a cégnek gazdasági célú letelepedettsége keletkezne ott, és fizetné a társasági adót.

Pénzügyi közvetítők

Ennek a javaslatnak a nagy előnye a rugalmasság és a biztonság, mivel a külföldi digitális tevékenységet végző társaságnak nem keletkezne ugyan állandó telephelye a fogyasztási

országban, és nem kellene külön adóbevallást beadnia, de forrásadót kellene fizetnie az ott elért árbevétele után. Ebben pénzügyi közvetítők lennének a segítségére, akik az egyes digitális tranzakciók utáni adót levonnák, és az állam részére továbbutalnák. Felelősségük az ügyféllel együttes és egyetemleges lenne, amely megfelelő garanciát jelentene. További vizsgálatot igényel a pénzügyi rendezés kérdése, amely felveti akár a *bitcoin* esetleges használatát is.

Az Európai Unió digitális adóügyi kihívásai

2017. második felében Észtország vette át a soros elnökséget, amelynek kiemelt prioritása a digitalizáció volt. Célként jelölték meg, hogy Európának a technológiai fejlődéssel lépést kell tartania, és az abból adódó lehetőségeket maximálisan ki kell használnia, amihez tagállami összefogásra és az adózási kiskapuknak a bezárására van szükség. A 2015-ben 16 speciális kezdeményezést tartalmazó digitális belső stratégia (DSM – Digital Single Market) keretén belül számos jogszabályi javaslatot készítettek elő, és tárgyalást bonyolítottak le. Foglalkoztak többek között a smart gazdasággal, az e-kereskedelemmel, e-kormányzattal, az adatvédelemmel és a biztonsággal, és kiemelt figyelemmel az adózással is. Az elnökség egyik mottója volt: „Ha nem cselekszünk, költségvetéseink kárt szenvednek, így ideje cselekednünk, hogy a digitális gazdaságban a fair adóztatás megvalósulhasson.”¹³ Erre hívta fel a figyelmet Jean-Claude Juncker EB-elnök is a 2017 szeptemberében Brüsszelben megtartott „Államok uniója” kezdetű beszédében.¹⁴ Andrus Asip DSM-ügyekért felelős bizottsági alelnök kiemelte, hogy a modern adójogszabályok elengedhetetlenek az innováció és növekedés biztosításához, mivel ezek garantálják a jogbiztonságot és a gazdasági ösztönzőket. Továbbá megjegyezte, hogy az EU továbbra is azon lesz, hogy mai megváltozott gazdasághoz illeszkedő szabályokat fogadjanak el, amihez elengedhetetlen a globális adószabályoknak a teljes felülvizsgálata.

Ahogy már korábban említettem, a francia elképzelést Emmanuel Macron a Tallinnban rendezett uniós csúcson ismertette államfők előtt, amelyet ezt követően külön sajtótájékoztatón is bemutatott.¹⁵ A digitális akcióterv négy pilléren nyugszik. Első fontos cél az egységesebb uniós eljárások biztosítása a digitális gazdaság tekintetében. Másodszor, nem jók a tagállami különutas eljárások, mert nem elég hatékonyak a globális GAFA-társaságokkal szemben, ezért egységes uniós digitális fellépésre van szükség, kiemelve a kiegyenlítő adó tervét. Harmadszor, egységesebb közösségi szintű finanszírozás vált indokolttá. Végül a cybertámadásokkal szemben az adatvédelem és biztonság fontosságát emelte ki. A 2017. szeptember 16-i informális ECOFIN (Economic and Financial Affairs Council, Gazdasági és Pénzügyi Tanács) ülésen döntés született arról, hogy az Európai Bizottság vizsgálja meg a digitális vállalatok uniós adóztatására vonatkozó lehetséges adóügyi meg-

¹³ „If we stand still, it’s our revenues and our budgets that will suffer. It’s time to act on Fair Taxation for the digital economy.”

¹⁴ Európai Bizottság (2017): i. m.

¹⁵ Tallinn Press Conference 2017. 2017.

oldásokat, és tegyen erre javaslatot legkésőbb év végéig. A Bizottság már a kezdetektől fogva olyan közös uniós megoldásban gondolkodott, amely az időbeli arányos és hatékony adóztatásukat biztosítja. Ezt azért is tartotta fontosnak, mert ugyan véleménye szerint elsődlegesen a nemzetközi adószabályrendszernek a reformjára lenne szükség, de látva az OECD közös megegyezésre való nehézségeit, gyorsabb uniós lépéseket szorgalmazott. Ennek keretében több úgynevezett gyors (*quick fixes*) és hosszabb távú intézkedést javasolt. Ez utóbbi keretében került újra napirendre a CCCTB (*common consolidated corporate tax base*, azaz közös konszolidált társasági adóalap) uniós irányelvi javaslat, amely hatékony segítséget jelenthetne a digitális vállalatok adóztatására. Ehhez viszont természetesen az állandó telephely fogalmát és a nyereségmegosztási modellt is felül kellene vizsgálni.

Digitális adózási kérdőív

Az Európai Bizottság a legjobb digitális adózási módszer megtalálása céljából egy öt részből álló kérdőívet tett közzé a weblapján 2017 decemberében, 2018. január 5-i határidővel, amelynek kitöltése hozzávetőleg húsz percet vett igénybe. A megjelölt célcsoport alapján nyitottak voltak mind a magánszemélyek, mind a kutatók, a vállalatok és a szakmai egyesületek véleményére. A kérdőív 5. része tartalmazta a bizottság rövid és hosszú távú adóügyi elképzeléseit, azonban csak nagyon röviden, gyakorlati konkrétumok nélkül. Az egységes digitális piac hatékony és méltányos adóztatásáról 2017. szeptember 21-én készített anyagában¹⁶ található ugyan néhány kiegészítő információ, de sajnos nem sok. A Bizottság javaslatainak megfogalmazása során négy célkitűzést vett figyelembe: a versenyképességet, az egységes belső piac integritásának biztosítását, a fenntarthatóságot és a méltányosság garantálását.

A rövid távú elképzelései között négy alternatívát sorolt fel. Első helyen a francia digitális tevékenységekből származó bevételalapú adóztatást (*equalisation tax*), amely minden típusú digitális ügyletre vonatkozna mind a B2B, mind a B2C esetében. Az adó a vállalat társaságiadó-kötelezettségébe beszámítható lenne, vagy különadóként funkcionálna. Másodszor az elektronikus úton rendelt áruk és szolgáltatások *forrásadóztatását* nevesítette. Ezt követte a *meghatározott* (például online reklámozás) *tevékenységekből származó bevételek adóztatása*, amennyiben a külföldi társaság jelentős gazdasági jelenléttel rendelkezne a fogyasztási országban. Végül a *digitális tranzakciós adót* tüntette fel, amelyet a társaságoknak már az értéktérítés korai szakaszában (például személyes adatgyűjtés) fizetnie kellene. A hosszú távú elképzelések között először a CCCTB irányelvi javaslat módosítását nevesítette, amely során az állandó telephely és nyereségmegosztási szabályokat felül kellene vizsgálni. Ezt követte az *EU-s digitális jelenlét* irányelvi javaslata, a célországalapú társasági adózás gondolata, majd az országok szerinti bevételalapú arányos adózás, végül a székhely szerinti adózás a célország adó mértékével.

Az ECOFIN véleménye szerint a rövid távú megoldások nem lennének megbízhatóak hosszú távon, alul- vagy túladóztatáshoz vezetnének, mert a digitális vállalatok gyorsan

¹⁶ European Commission: *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council: A Fair and Efficient Tax System in the European Union for the Digital Single Market*. COM(2017)547 Final (2017. szeptember 21.).

adózatlan jövedelemforrásokhoz orientálódnának, ezzel kikerülve azok forrásadóztatását. Másfelől, mivel ezeket az adókat, díjakat a társasági adók mellett kellene fizetni, amennyiben ezeket a nagyvállalatok mégsem fizetnék meg, úgy egyenlőtlen versenyhelyzet jönne létre. Továbbá ezen adók, díjak adóbeszámításának kérdése nem rendezett, még a nemrég elfogadott vitarendezési mechanizmusról szóló EU-s irányelv sem tér ki erre. Végül, mivel a globális nagyvállalatok üzleti modelljeiket folyamatosan változtatják, így szinte kikerülhetetlen, hogy más típusú jövedelemforrást keressenek idővel.

Az ETAF véleménye szerint a bizottsági javaslatból nem derül ki, hogy a rövid távú megoldások mennyi időre szólnának, és nem lesznek-e végül tartósak, így érdemes lenne költséghatékonysági elemzéssel megvizsgálni, hogy nem lenne-e érdemesebb a hosszú távú megoldásokra koncentrálni. A rövid távú megoldások közül a bevételalapú adózási javaslattal kapcsolatban megjegyzi, hogy amennyiben nem állapítanának meg árbevételi értékhatárt, úgy jelentős adminisztrációs terhet rónának mind a nemzeti adóhatóságokra, mind a kkv-szektorra. A digitális tranzakciós adónál pedig megjegyzi, hogy nagyon nehéz megállapítani azt, hogy az érték az értékteremtési folyamaton belül hol jött létre, így azt adóztatni. A hosszú távú elképzelésekről sajnos kevés részletet osztott meg a bizottsági anyag, de az egyértelműen látható, hogy szükséges lenne több esetben megfelelő definíció megfogalmazása például az uniós digitális jelenlét vagy állandó telephely vonatkozásában. A célország szerinti vagy bevételarányos adózás ötletét elveti, mivel szerinte nem látható pontosan a kapcsolat az országok adóztatási joga és az értékteremtés között. A célország adókulcsával való származási országban történő adóztatást szintén nem támogatja, mivel az ellentétes az uniós alaptörvényekkel. Összességében az ETAF elsődlegesen a nemzetközi megoldásra helyezi a hangsúlyt, amelyben az EU-nak aktív szerepet szán. Új területiségelv bevezetését javasolja a digitális gazdaság esetében, a fogyasztási ország elvét. Adót pedig a fogyasztási országban realizált árbevételük alapján kellene a digitális vállalatoknak fizetniük.

Véleményem szerint az Európai Bizottság nincsen egyszerű helyzetben a legjobb digitális adózási modell kiválasztása és az Európai Tanács felé történő ajánlása során több okból sem. Először is olyan tevékenység hatékony adóztatására kell megoldást találnia, amely nem kizárólag tagállami vagy uniós, hanem globális szintű. Másfelől a jelenleg hatályos jogszabályok, törvények nem lettek kellő időben módosítva ahhoz, hogy a digitális gazdaság kérdéseit megfelelően kezeljék, ezáltal a tagállamok elkerüljék azok jelentős költségvetési károkozását. Harmadszor olyan javaslatot kell az EB-nek a Miniszterek Tanácsa elé terjeszteni, amelynek a legnagyobb esélye van az egyhangú elfogadásra, mivel adóügyi kérdésben csak így lehet javaslatot elfogadtatni. Érezhető természetesen az idő szorítása is, ezért is készült a bizottság több *quick fixszel*, de álláspontom szerint a változtatást az adórendszeren belül csak átgondoltan és körültekintően lehet elvégezni, különösen akkor, ha ilyen kardinális témáról van szó, mint a digitális gazdaság adóztatása. Véleményem összecseng az ETAF-éval, mivel szerintem is elsődlegesen nemzetközi szinten érdemes megoldást találni, mert maga a probléma és a kihívás is globális. Amennyiben időlegesen mégis szükség lenne uniós intézkedésekre, akkor határidőt kellene szabni azok alkalmazására, nehogy beigazolódjon az ECOFIN félelme. További lényegi kérdésnek tartom, amennyiben az árbevétel-alapú adóztatást vezetnék be, az értékhatár megállapítását – gondolva itt

elsődlegesen a kkv-kra és startupokra – és az adóztatás alapjának pontos meghatározását. Természetesen itt még számos gyakorlati kérdést át kell majd gondolni, mint például az adóbeszedését, bevallását, pénzügyi közreműködők beiktatását, az adóbeszámítás lehetőségét vagy az adóügyi viták rendezésének lehetőségét. Visszatérve viszont röviden a nemzetközi megoldásra, kézenfekvőnek tűnik a kettős adóztatást elkerülő modellelgyezmény felülvizsgálata, gondolva itt az alapelvekre, az állandó telephely fogalmának kibővítésére akár virtuális telephellyel, esetlegesen újabb cikkely(ek) beiktatására. A hosszú távú elképzelések között szereplő CCCTB-irányelvi javaslatnak a digitális szempontok szerinti módosítása pedig nem elvetendő, amennyiben ez az EU versenyképességét javíthatja.

Az Európai Tanács 2017. november 30-i a digitális társaságok adózásáról készített hivatalos állásfoglalásával három célt kívánt elérni. Először is egy közös és határozott véleményt kívánt közzétenni elsődlegesen az OECD-nek arról, hogy az EU miként látja a digitális gazdaság adózási kérdéseit. Másfelől értékelni szeretné a tallinni célkitűzéseket és ösztönözni a Bizottságot további mélyebb elemzésekre, amelyeket 2018 márciusában mutatnak majd be az OECD G20-ak felé történő jelentésének ismertetését követően.

ETAF Digitális Konferencia

Végül az ETAF 2017. december 5-én *Építsünk EU-s adórendszert* címmel megrendezett konferenciáján elhangzott digitális adózást érintő néhány érdekes gondolatot emelném ki, mivel gondolatébresztőnek tartom őket a jövőbeni további intézkedések megtétele kapcsán. A rendezvényen közel száz szakmabeli vett részt mint meghívott, illetve több magas beosztású EU-tisztviselő, többek között Pierre Moscovici adóügyi biztos vagy Valère Moutarlier, a TAXUD (Directorate General for Taxation and Customs Union, azaz adó- és vámügyi főigazgatóság) igazgatója mint előadó.

A konferencián panelbeszélgetés keretében vitatták meg a digitális gazdaság adóügyi kihívásait, és azonosítottak a kockázati pontokat. Az ETAF elnöke már a rendezvény elején felhívta a figyelmet arra, hogy a digitalizáció nem tagállami, hanem egy nemzetközi, globális téma, továbbá arra is, hogy jelenleg adóügyekben az OECD kezdeményező szerepet tölthet ugyan be, de döntései nem kötelező érvényűek. Jelenleg hiányoznak a szükséges jogszabályok, így sürgősen pótolni kell ezeket. Másfelől kiemelték, hogy a digitális gazdaságban nem csupán a GAFA-csoport vagy más multinacionális társaság van, hanem nagyon sok mikro- vagy kisvállalat, amelyeknek a szempontjait szintén szem előtt kell tartani, amikor az új adózási szabályokat és eljárásokat kialakítják, majd később azokat elfogadják. Esetükben a felesleges adminisztrációs terhelés elkerülésére kell figyelni, amelyet meghatározott adózási küszöbértékek alkalmazásával lehet például elérni. Joachim Oettinger német adótanácsadó, könyvvizsgáló kiemelte, hogy a szakma fontosnak tartja a digitális adózás alkalmazási hatályának a pontos meghatározását a későbbi félreértések elkerülése érdekében. Hallgatói kérdésként felmerült, hogy biztosítanak-e átmeneti időt a digitális adó elfogadása után, illetve az is, hogy miért kell ennyire rohannia az uniónak. Erre Gabriele Annolino EP-képviselő azzal válaszolt, hogy mivel jogszabályi úr van, minél hamarabb be kell csukni az úgynevezett adózási

kisapukat további károkozások elkerülése céljából, illetve hogy az EU-ban jelenleg erős politikai elkötelezettség van a digitális adóügyi kérdések minél előbbi megoldására.

A CCCTB is előkerült a témák között, amikor az ész elnökség eredményeit tekintették át. A Taxud igazgatója az adóügyi biztossal együtt a CCCTB-t az Európai Unió egy egyedülálló és hosszú távú lehetőségnek tartja a digitális adózási kérdésekben. Ez közös társasági adóalap definíciót adna azon vállalatoknak, amelyek több leányvállalattal is működnek az unióban. Egységes szabályok lennének arra vonatkozóan, hogy mi adóköteles, és mi írható le. Jelenleg az unió két részre osztotta a CCCTB-témát, külön az adóalapra és az alkalmazandó formulára, hogy áttekinthesse a szükséges változtatásokat, így különösen az állandó telephely fogalmát és az érték előállításának helyét. Ezt követően még néhány kockázati elemet azonosítottak be az előadók, így többek között az uniós jogalkotás esetleges lassulását, mivel 2019-ben európai parlamenti és európai bizottsági választások jönnek, illetve annak tisztázását, hogy mit értünk a digitális társaság fogalma alatt, hogyan mérhető a digitális vállalatok forgalma, illetve hogyan kerülhető el a diszkrimináció.

Zárásként kiemelték, hogy a digitális gazdaság adózásának a megoldása nem egyszerű feladat, a politikai akarat erős, de számos kérdés még tisztázatlan, amihez a jövőben további idő szükséges.

Összegzés

A gazdasági élet átalakulása folyamatban van, napról napra újabb változások történnek, amelyek újabb és újabb kérdéseket vetnek fel. A digitalizáció ma már feltartóztathatatlan, hatással van az országokra, vállalatokra és az egyénekre is. Ha időben és megfelelően nem tudnak reagálni a digitális kihívásokra, alulmaradnak, versenyképtelenné válnak. Legyen szó akár egy országról, gazdasági szervezetről vagy egy mikrovállalkozásról.

Az Európai Unió felismerte ezt, és tenni akar azért, hogy versenyképes maradjon, sőt éllovasa legyen a digitális változásoknak, így 2015-ben megalkotta 16 pontos akciótervére épülő DSM-stratégiáját, amelynek egyik központi eleme az adózás volt. Az uniós tagállamok egyre nagyobb száma tapasztalta meg az elmúlt években, hogy a digitális nagyvállalatok már nem a hagyományos módszerekkel kereskednek, végzik üzleti tevékenységüket, hanem virtuális platformokon keresztül minden fizikai jelenlét nélkül, ami egyértelműen új helyzetet teremtett adózás szempontjából is. Hamar láthatóvá és érezhetővé vált, hogy az adóbevételek nem, vagy nem úgy folynak be az országok költségvetésébe ezen vállalkozásoktól, mint a hagyományos társaságoktól. Változásra volt szükség, amelyet eleinte a tagállamok önállóan, saját módszerekkel, jogszabályi változtatásokkal, esetenként szankciós módszerek bevezetésével kívántak megoldani. Azonban hamar világossá vált, hogy hatékony fellépést csak uniós (Franciaország vezetésével) vagy nemzetközi szinten lehet elérni, különös tekintettel agresszív adótervezési módszereikre.

Jelenleg mind az EU, mind az OECD szintjén a leghatékonyabb adózási módszereket keresik a digitális társaságok megadóztatására, amelyeknek a megismerésére már nem kell sokáig várnunk, mert erre előreláthatóan 2018 márciusában sor kerül. Természetesen ez még nem a folyamat vége, hanem csak a kezdete.

Irodalomjegyzék

- Arraou, Philippe: *The Certified Public Accountant and the Digital Economy*. Paris, Ordre des Experts-Comptables, 2016.
- Csabai Róbert – Czoboly Gergely: A digitális cégek adóztatásának kihívásai – nemzetközi válaszkísérletek. *Adó*, 30. (2016), 12–13. 84–89.
- Estonia's EU Presidency: *Digital Europe and the Free Movement of Data*. 2017. Online: <https://e-estonia.com/estonias-eu-presidency-digital-europe-and-the-free-movement-of-data/>
- ETAF. 2018. Online: www.etaf.tax/index.php/newsarea
- Európai Bizottság: *Jean-Claude Juncker: Az Unió helyzete 2017*. 2017. Online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/SPEECH_17_3165
- European Commission: *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council: A Fair and Efficient Tax System in the European Union for the Digital Single Market*. COM(2017)547 Final (2017. szeptember 21.). Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0547&from=EN>
- European Commission: *Fair Taxation of the Digital Economy*. 2017. Online: https://ec.europa.eu/info/consultations/fair-taxation-digital-economy_en
- EU Puts Brakes on Macron's Google Tax Push. 2017. október 20. Online: <https://phys.org/news/2017-10-eu-macron-google-tax.html>
- European Commission Priorities 2019–2024. Online: https://ec.europa.eu/commission/priorities/digital-single-market_hu
- France Drives EU Tax Blitz on Revenues of US Tech Giants. *Financial Times*, 2017. szeptember 8. Online: www.ft.com/content/371733e8-94ae-11e7-bdfa-eda243196c2c
- OECD: *Addressing the Tax Challenges of the Digital Economy – Action 1. 2015 Final Report*. 2015. Online: www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264241046-en.pdf?expires=1608053764&id=id&accname=guest&checksum=C232EBA9F8A9C0D2A-E5B45437C976F93
- PwC: *Global Top 100 Companies by Market Capitalisation*. IPO Centre, 2018. Online: www.pwc.com/gx/en/audit-services/assets/pdf/global-top-100-companies-2018-report.pdf
- Tallinn Press Conference 2017. 2017. Online: www.eu2017.ee/videos/tallinn-digital-summit-press-conference-president-france-emmanuel-macron
- Toplensky, Rochelle: Luxembourg Appeals Against EU Decision on Amazon Back Taxes. *Ft.com*, 2017. december 15. Online: www.ft.com/content/dee61b62-38ae-3b8e-941a-e020bb649c0a